לב: אלו נערות פרק שלישי כתובות

עין משפט נר מצוה

כב א מיי׳ פי״ע מהלכי סנהדרין הכ״ד ד סמ״ק קלא טוש״ע מ״מ סימן תכ סעיף ב:

כג ב מיי׳ פ״ד מהלכי מוכר ומוזיל הל׳ ט סמג עשין ע טוש״ע מ״מ סימן תכד סעיף ב:

כד ג מיי׳ פי״ח מהלכי עדות הל׳ ג סמג עשין קי טור מ״מ סי לח:

תוספות רי״ד

ורי״ו אמר אפילו תימא באחותו נערה. כאן שהתרו בו כאן שלא התרו בו אלמא קסבר ר״י כל היכא דאיכא ממון ומלקות מלקא לקי ממונא לא משלם פי׳ המורה. אפילו תימא הניא דמכות באחותו נערה וכשהתרו בו דאיכא ממון ומלקות דלקי ולא משלם. ומתני׳ דהכא בשלא אתרו ב׳ דליכא מלקות כי״א ממון.

מסורת הש״ס

ב) נקמן נ:, כ״ק פג: מכות ד: יג:, ג) סנהדרין פה. מכות טו, ד) מכות ד, ה) [שמות כ], ו) [כ״ק ה.], ז) מ״ש כ״י, ח) ס״ת יד ממש, ט) [דף יב. נז.].

תורה אור השלם

1. וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לְאָבִי הַנַּעֲרָ חֲמִשִּׁים כֶּסֶף וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עִנָּה לֹא יוּכַל שַׁלְּחָהּ כָּל יָמָיו: דברים כב כט

2. עַיִן תַּחַת עַיִן שֵׁן תַּחַת שֵׁן יָד תַּחַת יָד רֶגֶל תַּחַת רָגֶל: שמות כא כד

3. וְהָיָה אִם בֶּן הַכּוֹת הָרָשָׁע וְהִפִּילוֹ הַשֹּׁפֵט וְהִכָּהוּ לְפָנָיו כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ בְּמִסְפָּר: דברים כה ב

4. אַרְבָּעִים יַכֶּנּוּ לֹא יֹסִיף פֶּן יֹסִיף לְהַכֹּתוֹ עַל אֵלֶּה מַכָּה רַבָּה וְנִקְלָה אָחִיךָ לְעֵינֶיךָ: דברים כה ג

5. וְעִשִּׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ: דברים יט יט

6. וְלֹא תָחוֹס עֵינֶךָ נֶפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ עַיִן בְּעַיִן שֵׁן בְּשֵׁן יָד בְּיָד רֶגֶל בְּרָגֶל: דברים יט כא

7. וְאִישׁ כִּי יִתֵּן מוּם בַּעֲמִיתוֹ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה כֵּן יֵעָשֶׂה לוֹ: ויקרא כד יט

8. שֶׁבֶר תַּחַת שֶׁבֶר עַיִן תַּחַת עַיִן שֵׁן תַּחַת שֵׁן כַּאֲשֶׁר יִתֵּן מוּם בָּאָדָם כֵּן יִנָּתֵן בּוֹ: ויקרא כד כ

9. עֶרְוַת אֲחוֹתְךָ בַּת אָבִיךָ אוֹ בַת אִמֶּךָ מוֹלֶדֶת בַּיִת אוֹ מוֹלֶדֶת חוּץ לֹא תְגַלֵּה עֶרְוָתָן: ויקרא יח ט

הגהות הב״ח

(א) תי׳ ס״ה מכדי וד״ה מוכח כתכיבי נמי מכדי הד״ת:

מוסף רש״י

הכהו הכאה שאין בה שוה פרוטה לוקה. שלפי שיש בה תשלומי פרוטה משלם ואינו לוקה, דילפינן בפירוש ניתנה תהיה תוכל נתכיבי לתשלומין, וכי אין בה שוה פרוטה לוקה, שאבר על לא יוסיף (מכות ה.). שלא השם המביאן לידי מכות מביאן לידי תשלומין. מלקות משום לא תעשה ותשלומין משום כתיב ושם, המקרא (מכות ד:). כל המשלם אינו לוקה. דכתיב כדי רשעתו, משום דשעה אחת אתה מחייבו על אלה מכה רבה ונקלה אחיך לעיניך, ואי אתה מחייבו משום לא תעשה ולוקה.

אלא עולא תחת תחת גמר כתיב הכא [1]תחת אשר ענה וכתיב התם [2]עין תחת עין מה התם ממונא משלם מילקא לא לקי אף כל היכא דאיכא ממונא ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי רבי יוחנן אמר אפי׳ תימא אחותו נערה כאן שהתרו בו כאן שלא התרו בו אלמא קסבר רבי יוחנן כל היכא דאיכא ממון ומלקות ואתרו ביה מילקא לקי ממונא לא משלם מנא ליה לר׳ יוחנן הא אמר קרא [3]כדי רשעתו [4]משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות וסמיך ליה [5]ארבעים יכנו והרי חובל בחבירו דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי וכי תימא הני מילי היכא דלא אתרו ביה אבל אתרו ביה מילקא לקי ממונא לא משלם [6]והאמר ר׳ אמי א״ר יוחנן הכהו [7]הכאה שאין בה שוה פרוטה לוקה היכי דמי אי דלא אתרו ביה אמאי לוקה אלא פשיטא דאתרו ביה וטעמא דלית בה שוה פרוטה הא אית בה שוה פרוטה ממונא משלם מילקא לא לקי בדאמר רבי אילעא בפירוש ריבתה תורה עדים וזוממין לתשלומין [8]הכא נמי בפירוש ריבתה תורה חובל בחבירו לתשלומין והיכא איתמר דר׳ אילעא אהא [9]מעידין אנו את איש פלוני שחייב לחבירו מאתים זוז ונמצאו זוממין לוקין ומשלמין שלא השם המביאן לידי מכות מביאן לידי תשלומין דברי ר״מ וחכמים אומרים [10]כל המשלם אינו לוקה וניתא כל הלוקה אינו משלם א״ר אילעא בפירוש ריבתה תורה עדים וזוממין לתשלומין היכן ריבתה תורה מכדי כתיב [11]ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו [12]יד ביד למה לי דבר הניתן מיד ליד ומאי ניהו ממון חובל בחבירו נמי מכדי כתיב [13]כאשר עשה כן יעשה לו [14]כן ינתן בו למה לי דבר שיש בו נתינה ומאי ניהו ממון ורבי יוחנן מ״ט לא אמר כעולא אם כן בטלת [15]ערות אחותך לא תגלה חובל

פרכינן

אלא עולא תחת תחת גמר כתיב הכא [1]תחת אשר ענה וכתיב התם [2]עין תחת עין מה התם ממונא משלם מילקא לא לקי אף כל היכא דאיכא ממונא ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי רבי יוחנן אמר אפי׳ תימא אחותו נערה כאן שהתרו בו כאן שלא התרו בו אלמא קסבר רבי יוחנן כל היכא דאיכא ממון ומלקות ואתרו ביה מילקא לקי ממונא לא משלם מנא ליה לר׳ יוחנן הא אמר קרא [3]כדי רשעתו [4]משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות וסמיך ליה [5]ארבעים יכנו והרי חובל בחבירו דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי וכי תימא הני מילי היכא דלא אתרו ביה אבל אתרו ביה מילקא לקי ממונא לא משלם [6]והאמר ר׳ אמי א״ר יוחנן הכהו [7]הכאה שאין בה שוה פרוטה לוקה היכי דמי אי דלא אתרו ביה אמאי לוקה אלא פשיטא דאתרו ביה וטעמא דלית בה שוה פרוטה הא אית בה שוה פרוטה ממונא משלם מילקא לא לקי בדאמר רבי אילעא בפירוש ריבתה תורה עדים וזוממין לתשלומין [8]הכא נמי בפירוש ריבתה תורה חובל בחבירו לתשלומין והיכא איתמר דר׳ אילעא אהא [9]מעידין אנו את איש פלוני שחייב לחבירו מאתים זוז ונמצאו זוממין לוקין ומשלמין שלא השם המביאן לידי מכות מביאן לידי תשלומין דברי ר״מ וחכמים אומרים [10]כל המשלם אינו לוקה וניתא כל הלוקה אינו משלם א״ר אילעא בפירוש ריבתה תורה עדים וזוממין לתשלומין היכן ריבתה תורה מכדי כתיב [11]ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו [12]יד ביד למה לי דבר הניתן מיד ליד ומאי ניהו ממון חובל בחבירו נמי מכדי כתיב [13]כאשר עשה כן יעשה לו [14]כן ינתן בו למה לי דבר שיש בו נתינה ומאי ניהו ממון ורבי יוחנן מ״ט לא אמר כעולא אם כן בטלת [15]ערות אחותך לא תגלה חובל

[מנא ליה לר״י הא. ופ״ה לעיל כגי מנא ליה לעולא דממונא משלם ולא לקי כו׳ ופשמה כגי מיפכא ור״ל דהכא משום ג״ש דחתת חתת מקמר מנ״ל לר״י ללא דרשינן ג״ש לסכי דג״ש זו מתקבלה ב״ש בכתובות (דף יב.) לגבי בכור]:

שלא השם המביאו לידי מלקות מביאו בו׳. פירש בקונטרס משום דממון ומלקות אתו מתרי קראי מלקות מלא תעשה וממון מועשיתם לו כאשר זמם וקשה דכ״ש דאי הוו כתיבי בחד קרא שילקה ושלם שהיה לוקה ומשלם ומיהו שמא יש לפרש לפ״ה משום דממון ומלקות אתו מתרי קראי אין לנו לבטל פסוק אחד לגמרי ולקיים האחר אבל אם היו כתיב שניהם מועשיתם לו כאשר זמם שהעידו על אחד שהוציא שם רע על חשמו דבאין למייבו ממון ומלקות אין לוקין ומשלמין ואין נראה לר״י דלא מפקבר שלא יהו מייבין ממון ומלקות בבת״ג כיון שרלו למייבו שניהם ונראה לר״י לפרש שלא השם המביאו לידי מכות כו׳ כלומר שהמשלומין לא נכתבו בפמוך למלקות לפם היה כתוב בחומו פסוק עלמו לא תענה ופם עונה ועשיתם לו כאשר זמם אז ודאי הוה אמינא דה״ל לאו שניתק לעשה ולא יקבה עליו אבל עתה שנכתב רמוך זה מזה לא הוי ניתק לעשה ולא תמי ליללו דנזילה דחשיב ליה ניתק לעשה בפ׳ בתרא דמכות (דף טז.) ובשלום הבן (חולין קמא.) לע״ג דעשה דוהשיב את הגזילה לא כתיב אלא לאו דלא תגזול דהשם ודאי ע״כ הוא ניתק לעשה שהרי עוקר גזילה מתחת ידו אבל קרא דועשיתם לו כאשר זמם אינו עוקר הלאו דלא תענה דעל ידי שאנו עושין לו כאשר זמם אינו נעקר עלומו אלא ע״י שהשם הלכך לא חשבינן ליה ניתק לעשה כיון שלא נכתב אחריו סמוך לו והר״ר שלמה מדרוי״ש מפרש שלא השם המביאו לידי מכות דהיינו לא תענה מביאו לידי תשלומין פי׳ אינו בא להיות מזהיר לעונש תשלומין דאמרינן בפ״ק דמכות (דף ד:) שאם היה צריך לא תזהיר ועוד דר׳ מאיר נפקא ליה לאשר זמם דאי אפשר שיעמוד וישלם ולא יוסיפו דאמרינן בפ״ק דמכות (דף ד:) שאם היה צריך לא תענה לאחרת ממון אז לא היה לוקה עליו דממוד ללאו לא הוה עשינן ליה ממון ומלקות:

תענה לאחרת ממון אז לא היה לוקה עליו דממוד ללאו לא הוה עשינן ליה ממון ומלקות:

[1](כדמשמע בפ״ק דמכות דהכא מעידין אנו בשם פלוני שחייב מלקות מ׳ לוקים שמונים ג׳ מועשיתם כאשר זמם וה׳ מלא תעשה וחכ״א אין קופא אלא מ׳ ורבנן הכי לא תענה מלי עבדי ליה מיבעיא להו לאחרת עדים זוממים ור״מ אחרת נפקא ליה מוכל ישרצל וגו׳ משמע ליה ללאו דקרא אחרינא לאחרת מלא תענה לא הוה עשינן ליה תרי מלקות ולרבנן תפ״ג דלא תענה לא צריך לאחרת ממון מ״מ אינו לוקה ומשלם משום כדי דשעתו ולא לקי לרבנן אלא כשמעידים שהוא בן גרושה לישה כאשר זמם ותפ״ג דלא תענה לאו אחרת אית ליה לרבנן לאחרת מיתת ב״ד הכא גבי קרא דלקי מוהיה אם בן הכות הרשע):

מבדי כתיב ועשיתם לו כאשר זמם יד ביד למה לי. ולישה למימר דלמה לי יד ביד דמועשיתם לו כאשר זמם משמע שהדיה ממון לכמו שהיה רוצה לחייבו ממון כן יתחייב לו ממון דמצינו למימר דכאשר זמם מיירי בשיטה ומלקות אבל בממון מילקא לקי ממונא לא משלם ומיהו קשה ליפטע דמכדי כתיב ועשיתם לו כו׳ יד ביד למה לי דמשמע דמייתורא דלא מיבעיא לן בהמוכל (כ״ק דף פג: ופד.) מעין תחת עין ועוד הא דקתמר גבי תובל בחבירו כן יעקר בו למה לי דבר הניתן מיד ליד ומאי ניהו ממון הני מילי היכא דלא אתרו ביה אבל אתרו ביה מילקא לקי ממונא לא משלם מכאן עשה אבל היכא דאתרו ביה אימא מילקא לקי ממונא לא משלם ומלקות אבל בממון לא מיבעיא לן דבר הניתן מיד ליד ומאי ניהו ממון דמיבעיא ליה אי ממון ממש כדנפקא לן בהמוכל (כ״ק דף פג: ופד.) מעין תחת עין ועוד הא דקתמר גבי תובל בחבירו כן יעקר בו למה לי